

Musikalisk urexplosion blev sensation

Avanti!, dir. Oliver Knussen. Sol. Liana Isakadze, violin. Dallapiccola, Räisänen, Dutilleux, Schumann.

Avanti!, dir. Matthias Pintscher. Sol. Garth Knox, altviolin. Szymanowski, Pintscher, Dvorák, Saariaho.

Avantils sommarkonserter i Borgå 29.6.

Den stora smällen på Avantifestivalens öppningsdag i Borgå var **Tommi Räisänens** orkesterverk *Delirium Nocturnum*. Tio korta sagor med prolog och epilog, kallar den tretioårige Räisänen sitt stycke, som rör sig i de största tänkbara dimensioner om det ses som en bild av ett skeende eller

en process. Till sin bäge och logik efterliknar det universums urexplosion, som föregås av ett tillstånd av extrem täthet som inte kan göra något annat än kastas ut i rymden. Till slut kommer musiken tillbaka till samma urtillstånd av maximal täthet likt en cyklisk Big Bang-teori om universums uppkomst, medan vad som därefter sker överläts till lyssnarens fantasi.

På något vis hörs det i Räisänens verk att han varit elev till **Brian Ferneyhough**, vars tonrikedom och höga komplexitetsgrad han tagit intryck av. Dock är Räisänen mer lätt-

tillgänglig och utåtriktad i sitt uttryck, och händelserikedomen i *Delirium Nocturnum* gör stycket elektrifierat, underhållande på ett sätt som kräver uppmärksamhet och koncentration av lyssnaren.

Räisänens verk föregicks av italienaren **Luigi Dallapiccolas** stycke *Piccola musica notturna* från 1954. Dallapiccola gör en syntes av sträng tolvtonsteknik med klangkolorit av impressionistiskt snitt, och når en idealisk syntes av form, teknik och uttryck. (Om Räisänen har något att lära sig av Dallapiccola är det att använda bara så många toner som är

nödvändiga för att ge just det uttryck tonsättaren är ute efter.)

Henri Dutilleux' nocturne för violin och orkester, *Sur le même accord* är också ett precisionsarbete i fråga om klang, rytm och harmoni. Violinstämman, spelad med glödande temperament av **Liana Isakadze**, rör sig i för tonsättaren typiska subtila sfärer men sticker också upp likt rastlösa nattliga impulser ur det undermedvetna.

Torsdagens tidigare kvällskoncert avrundades av **Robert Schumanns** tredje symfoni, den så kallade *Rhensymfonin*. Om formen i den här symfonin kanske

är lös i fogarna visade dirigenten **Oliver Knussen** och Avantimusikerna hur en romantisk orkester av Schumanns snitt ska låta: en varm men tillika distinkt och genomskinlig klang, präktiga bleckfanfarer och innerliga melodier i stråkarna. Orkesttermästaren Knussen hade ett lika suveränt grepp om den modernare biten av programmet; när allt sitter rätt blir också komplex musik lätt att lyssna till.

Två liknande tonsättare

På den sena kvällskonerten var det intressant att höra musik av gästtonsättaren **Matthias Pintscher** och årets festivalledare **Kajja**

"När allt sitter rätt blir också komplex musik lätt att lyssna till."

Saariaho på samma program. Pintschers stycke *Tenebrae* laborerar med små förskjutningar i klang, rytm och harmoni på ett sätt som kommer mycket nära Saariahos sätt att tänka. Idiomet påminner om det som finns i Saariahos kammarorkesterverk *Lichtbogen*, som uruppfördes av Avanti! i Borgå för tjugo år sedan och som är det första verk där Saariaho använde sig av datorprogram för att räkna ut rytm och harmoni.

Saariahos musikaliska uttryck är ett resultat av noggrann beräkning men ändå smakar hennes musik aldrig konstruktion. Pintscher håller sig med en liknande kombination av intuition och rationalitet men låter formen och strukturen vara öppnare än vad Saariaho gör. Båda har låtit sig påverkas av visuella världar och framkallar en synestetisk klangvärld.

Pintschers egen definition av sin musik, "en imaginär teater full av mystik och intimitet", är lika fängslande på ordens som på de klingande tonernas nivå.

MIKAEL KOSK
mikael.kosk@hbl.fi